

SANDNES KOMMUNE

Kommunal- og regionaldepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 OSLO
v/ Dag Vestrheim

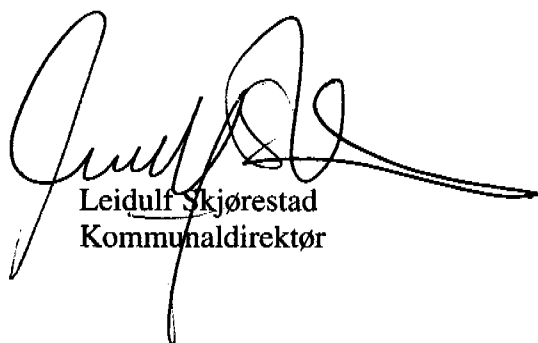
Sandnes, 15.09.2006

Deres ref.:
Saksbehandler: Ole Vikse

Vår ref : 200603250-4
Arkivkode : E: 030 &13

Høringsuttalelse - Lokaldemokratikommisjonen sin andre utredning - NOU 2006: Det lokale folkestyret i endring

Sandnes bystyre har i sak 80/06 Høringsuttalelse – Lokaldemokratikommisjonen sin andre utredning – NOU 2006:7 Det lokale folkestyre i endring. Om deltakelse og engasjement i lokalpolitikken vedtatt vedlagt høringsuttalelse.

Leidulf Skjørestad
Kommunaldirektør

Ole Vikse
Rådgiver

Adresse: Rådhuset, Jærveien 33, Sandnes. Telefon 51 97 50 00. Telefaks 51 97
Postadresse: Postboks 583, 4305 Sandnes

Forslag til høringsuttalelse fra Sandnes kommune

1. Situasjonen for det representative lokaldemokratiet

Valgdeltakelse

Innbyggerne har tillit til lokaldemokratiet. Tillit til lokalt selvstyre og sentrale organ som kommunestyre og fylkesting er et mål på kvaliteten til lokaldemokratiet. Et vilkår for å ivareta og videreutvikle lokaldemokratiet er systematisk kunnskap om tillit og legitimitet. Hvordan kan tillit og legitimitet holdes ved like og bedres?

Sandnes kommune støtter kommisjonens forslag at staten og kommunesektoren sørger for forskning som gir kunnskap om hvilke faktorer som påvirker innbyggerne sin tillit til lokaldemokratiet. Kommisjonen ber om at det blir utredet om det kan bli etablert en database for hele landet om innbyggerne sitt syn på lokaldemokrati i egen kommune. Staten kan gjennom utstrakt desentralisering av makt og ansvar og tydelig oppgave- og ansvarsfordeling mellom forvaltningsnivå, synliggjøre at kommunene og lokalvalgene er sentrale i det norske politiske systemet. Sandnes kommune støtter kommisjonens tiltak om grunnlovsfesting av lokalt selvstyre og større frihet til kommunene i skattepolitikken.

Kommisjonen mener det er mulig å gjøre noe med de administrative prosedyrene knytt til valgavviklingen. Selv om det neppe er vanskelig å få stemt slik valgloven er utforma i dag, vil effekten av nye tiltak for å lette tilgjengeligheten til valglokaler ha positiv effekt. Det ser ut til at valg på en hviledag kan gi positiv effekt på fremmøte, Sandnes kommune støtter kommisjonens forslag om å holde valglokaler åpne søndagen.

Sandnes kommune støtter kommisjonens forslag om å informere velgerne om at det er anledning til å stemme blankt. Det å stemme blankt kan også være en bevist valghandling. I valgstatistikken bør det gå klart frem hva som er blanke stemmer og hva stemmer som er forkastet.

Mennesker med funksjonsnedsettelser utgjør en vesentlig stor del av innbyggerne og kommisjonen mener det er et demokratisk problem om det ikke blir tilrettelagt godt nok for denne gruppen. Kommunene, departementet og de funksjonshemmede sine organisasjoner har i samarbeid utviklet retningslinjer som tilfredsstillende kravet om universell utforming. Sandnes kommune støtter tiltak som sikrer at disse rettighetene blir fulgt opp lokalt. Eventuelle tiltak kommunene må iverksette for å tilfredstille kravet om universelle utforming må følges av tilsvarende statlige overføringer for valggjennomføring.

En bør raskt komme i gang med utprøving og testing av elektronisk stemmegivning både for enkelte velgergrupper (for eksempel funksjonshemmede), i samband med forhåndsstemming og i avviklingen av lokale rådgivende folkeavstemminger. En arbeidsgruppe nedsatt av Kommunal- og Regionaldepartementet har skissert et opplegg for planmessig og systematisk evaluering av forsøk med elektronisk stemmegivning. Sandnes kommune støtter dette opplegget, og mener det er viktig å komme i gang med dette arbeidet.

Kommisjonen har drøftet spørsmålet om valget sin innbyrdes plassering. Sandnes kommune støtter flertallet i kommisjonen, og går inn for at gjeldende ordning med felles valgdag for kommunestyrevalg og fylkestingsvalg blir videreført. Flertallet i kommisjonen legger avgjørende

vekt på at de lokale sakene bør stå i fokus i et lokalvalg, og mener en felles valgdag for alle valg vil medføre en ytterligere nasjonalisering av lokalpolitikken.

Sandnes kommune stiller seg positiv til flertallets forslag om at kommunene i større grad bør få frihet til selv å fastsette sin egen valgdag i valgåret.

Kommisjonen har vurdert spørsmålet om stemmerettsalderen ved lokalvalg bør bli sett ned fra 18 år til 16 år. Både Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU) og Elevorganisasjonen har foreslått at stemmerettsalderen blir satt ned til 16 år. LNU har ikke presisert om det bør gjelde både ved stortingsvalg og lokalvalg, mens Elevorganisasjonen har foreslått at det bør gjelde for kommune- og fylkestingsvalg. Elevorganisasjonen viser til at det kan være et problem med at ikke-myndige skal ha lovgivende makt i Stortinget, men at dette ikke er relevant ved kommune- og fylkestingsvalg (St. meld.nr.17 2004-2005:30). Sandnes går som flertallet i kommisjonen inn for å holde på gjeldene stemmerettsalder.

Parti, rekruttering og representativitet

Sandnes kommune støtter forslaget om at de gjeldende reglene for å stille liste blir videreført, men med den endring at dersom en liste som ikke er knyttet til et registrert parti blir representert i kommunestyret faller kravene om underskrifter bort ved neste valg. En lokal liste som har vært representert vil dermed kunne stille til valg ved neste valg ut fra de same reglene som gjelder for de registrerte politiske partiene i kommunen.

Sandnes kommune synes det er viktig at det blir lagt til rette, både praktisk og økonomisk, for at alle kan delta. Det er viktig at honorarordningene for folkevalgte verv ikke ekskluderer noen grupper fra å kunne takke ja til folkevalgte verv. Det være seg trygdemottakerer, studenter, pensjonister eller andre som har stønadsrelatert hovedinntekt. Sandnes kommune støtter kommisjonen, og ber departementet forsikre seg om at det blir lagt til rette slik at ikke noen gruppe blir ekskludert fra å påta seg politiske verv.

Sandnes mener det er viktig at partiene tilrettelegger for bred deltakelsen gjennom partiene, for eksempel funksjonshemmede, eldre og innvandrere. Sandnes kommune ser ikke noe i veien for at det kan være en både og løsning, der partiene forsøker og tilrettelegge for bred deltakelse, samtidig som kommunen opprettholder sin ordning med råd for funksjonshemmede, eldreråd og innvandrere. Rådene vil fungere som viktige kanaler for disse velgergruppene mellom valgene.

2. Alternative deltakelseskanaler og lokaldemokrati

Lokale folkeavstemminger

På sammen måte som kommisjonen ser Sandnes kommune på det representative demokratiet som fundamentet for det lokale folkestyret. Flertallet mener at den eksisterende ordninga med rådgivende folkeavstemminger fungerer tilfredsstillende og gir kommunene fleksibilitet med hensyn til å gjennomføre folkeavstemminger. Flertallet går ikke inn for en ordning der mindretallet i kommunestyret/fylkestinget får anledning til å kreve folkeavstemming i saker som disse organene behandler. Sandnes kommune støtter dette.

Kommisjonen har også vurdert den nye regelen om innbyggerinitiativet i kommuneloven, som trådte i kraft 1. juli 2003. Sandnes kommune vil understreke at initiativretten er en ny og viktig kanal også for de unge. Det er ikke et krav i loven om at de som eventuelt står bak et initiativ har stemmerett. Det betyr at også personer under 18 år kan fremme forslag. Sandnes kommune støtter kommisjonen i deres forslag om at det ikke bør innføres høyere terskler for innbyggerinitiativ enn det som gjelder i dag, og at det hadde være en fordel om kommunene fikk større frihet til å delegere behandlingen av innbyggerinitiativ til det organet de selv mener bør vurdere saken.

Ny teknologi og lokaldemokrati

Sandnes kommune ser det som vesentlig at Internett i større grad enn i dag blir brukt til å synliggjøre det politiske ved kommunene og til toveiskommunikasjon med borgerne. Sandnes kommune deler kommisjonens oppfattning om at den nye teknologien er et viktig arbeidsverktøy for lokalpolitikere, og at satsing på dette vil være viktig i arbeidet med å bedre arbeidsvilkårene for de folkevalgte. Det innebærer at det folkevalgte aspektet på nettsidene bør bli bedre, og at lokalpolitikere bør bli mer tilgjengelige for innbyggerne via nettet.

Kommisjonen mener at bruk av IKT i lokalforvaltningen kan medvirke til å bedre den kommunale servicen. Teknologien åpner for at innbyggerne kan få raskere tilbakemelding fra egen kommune i saksbehandlingen. Sandnes mener det er viktig å satse på bruk av IKT i lokalforvaltningen, og vil i denne sammenheng fremme holde Smartkommune prosjektet. De nettbaserte tjenestene til Smartkommune.no skal bidra til at regionens næringsliv og innbyggere skal bli mer selvbetjente i forbindelse med byggesøknader, ved eiendomsomsetning og ved bruk av digitale data i forbindelse med planarbeid. Dette har vært et flerårig samarbeidsprosjekt mellom Stavanger, Sola, Sandnes og Randaberg kommune.

Kommisjonen peker på enkelte konkrete IKT-baserte tiltak som gjør det lettere for innbyggerne å følge med i den lokalpolitiske debatten, for eksempel overføring av kommunestyremøte via lyd eller bilde er et godt tiltak. Det er en klar fordel om dette ikke bare skjer direkte, men at den enkelte selv får anledning til å høre/se når det er ønskelig. En løsning med overføring av kommunestyremøte kan lett bli kombinert med at innbyggerne også får anledning til å stille spørsmål til lokalpolitikere og få dette kommentert i løpet av debatten. Sandnes kommune har gode erfaringer med bruken av offentlig spørretid. Publikum har mulighet for å komme med spørsmål direkte til politikere. Det settes av inntil en halv tim før møtes begynnelse til denne spørretiden, og spørsmål må være meldt skriftlig eller muntlig til ordføreren innen kl. 12.00 dagen før møtet.

Lokaldemokratiske tiltak

Sandnes kommune støtter kommisjonenes forslag om at det blir utredet om det kan bli etablert en database for hele landet om innbyggerne sitt syn på lokaldemokrati i egen kommune. Denne må utformes slik at kommuner kan sammenligne seg i forhold til situasjonen for lokaldemokratiet.

Det er ser ikke noe hinder i lovverket for å velge ungdom under 18 år som medlemmer av kommunale nemnder og utvalg. Det som i dag stenger for dette i mange kommuner er at kommunene i stor grad har vedtatt en eller annen form for gjennomgående representasjon. Sandnes støtter kommisjonens oppfordring om å særlig vurderer dette når en drøfter kommunal organisering.

Sandnes kommune støtter kommisjonen i at skolen bør ta større ansvar for demokratiopplæringen blant de unge. Kommunene kan utarbeide et opplæringstilbud som gir de unge kunnskap om hvordan kommunen (demokratiet) og det politiske arbeidet fungerer. Kommisjonen vil understreke at også de politiske partiene har et særlig ansvar for opplæring i demokratiske verdier og handlemåter blant de unge. Sandnes kommune vil fremheve viktigheten av deltakelse, for eksempel ble det gjennomført en elevkonkurranse om fremtidsdrømmer for Sandnes sentrum i forbindelse med kommuneplanarbeidet. Der kommunen vil gjennomføre minst ett av forslagene fra finalebidragene innen tre år.

Brukerinnvirkning i lokaldemokratiet

Kommisjonen konstaterer at kommunene har et rikt innslag av virkemiddel for å trekke brukerne av kommunale tjenester inn i utformingen av tjenestetilbudet. Mest utbredd er kommunene sin bruk av brukerundersøkelser.

Sandnes kommune støtter flertallet i kommisjonen, og mener at det må være opp til kommunene selv om de ønsker å etablere eldreråd eller representasjonsordning for funksjonshemmede. Kommisjonen foreslår dermed at disse ikke lenger blir lovfesta. Dessuten bør kommunene til en hver tid være frie til å opprette råd for grupper som de ser er underrepresenterte og som treng ekstra muligheter til å kunne påvirke.

3. Kommunal organisering, selskapsdannelser og frivillige organisasjoner

Kommunal organisering

Et virkemiddel som ofte benyttes i kommunene for å oppnå ulike effekter er ulike former for omorganisering. På dette området viser det seg at det kan være vanskelig å spore effekter av disse prosessene når det gjeld lokalpolitisk engasjement og deltaking. Mye tyder på at omorganiseringsprosessene i liten grad har hatt et styrket lokaldemokrati i form av høyere aktivitet som et overordnet mål. I spørsmålet om direktevalg av ordfører støtter Sandnes kommune flertallet i kommisjonen om at kommunene selv kan velge og de vil ha direktevalg av ordfører eller ikke. Sandnes kommune har selv ikke funnet grunnlag for å forsøke ordningen med direkte valg av ordfører.

Kommunal selskapsdannelse

Sandnes kommune mener, som kommisjonen, at det er viktig at kommunene har frihet i spørsmålet om kommunal organisering og at dette også omfatter ulike kommunale selskapsformer. Kunnskapsgrunnlaget til nå seier bare noe om veksten i kommunale selskap, men ikke særlig mye om ansvar og myndighet kommunene og lokalpolitikere etter hvert står tilbake med. Sandnes kommune ønsker som kommisjonen å få kartlagt dette og ikke minst hvordan lokalpolitikere selv opplever den økende selskapsdanninga lokalt.

For å sikre demokratisk styring, kontroll og innsyn er det avgjørende at kommunene er beviste på sitt ansvar som eier av selskapene. Sandnes kommune støtter tiltakene som retter seg mot utviklingen av egne eierstrategier, fremlegging av eierskapsmelding for politisk behandling, arrangering av eiermøter mellom kommunen og ulike selskap og klargjøringen av politikere sin rolle ovenfor selskapene. Dette bør være en vesentlig del av folkevalgt opplæringen, og må sees i sammenheng med utarbeidelsen av eierskapsmelding. Sandnes kommune er selv i ferd med å utarbeide en egen eierskapsmelding.

Frivillige organisasjoner

Det frivillige organisasjonslivet er en viktig kanal mellom kommune og det sivile samfunnet. Sandnes kommune synes det er ønskelig at kommunene skal legge til rette for et levende organisasjonsliv lokalt. Det kan gjøres gjennom å gi støtte i form av penger og ved tilrettelegging, for eksempel ved at kommunen vederlagsfritt eller til kostpris kan tilby lokale som organisasjonene kan nytte seg av.

Sandnes kommune er opptatt av at det i stor grad må være opp til kommunene å vurdere hvordan de skal trekke vekslers på lokale organisasjoner i utviklinga av lokaldemokratiet. For mange kommuner vil frivillige organisasjoner og lag fungere som bindeledd mellom kommunen og det sivile samfunn og det vil være naturlig å trekke de inn i den kommunale høringsstrukturen. Sandnes kommune ser det som viktig å styrke velforeningene både som talerør og i forhold til oppgaver knyttet til felles arealer.

Sandnes kommune vil fremheve nyttigheten av å samarbeide med frivillige organisasjoner. For eksempel samarbeider kommunen med idrettsrådet som er en paraplyforening for alle lag og foreninger. Idrettsrådet blir brukt som en kanal i rulleringen av kommune delplanen for idrett, prioriteringer i handlingsprogrammet og når det skal fordeles treningstider i kommunens idretts og gymhaller.